

Acces deschis

Elemente definitorii

Zinaida Stratan

Biblioteca Tehnico-Științifică UTM

www.library.utm.md

De ce Acces Deschis?

- Influența tehnologiilor informaționale
- Criza modelului contemporan al comunicării științifice
- Controlul asupra sistemului de publicații științifice revine editurilor comerciale
- Bibliotecile reduc numărului de reviste abonate
- Creșterea prețurilor la reviste științifice

Abonarea la periodice:

Biblioteca U.T.M.

- 1997 – 102 titluri – 48.510 Lei
- 2003 – 204 abonamente – 96.840 Lei
- 2008 – 261 abonamente – 199.378 Lei
- 2010 – 136 abonamente – 199.000 Lei

- În anul 1968 Biblioteca abona cca 400 titluri de reviste, inclusiv 100 în limbi străine

Acces Deschis

- Utilizarea noilor posibilități ale resurselor electronice pentru asigurarea accesului nelimitat, gratuit și facilitarea comunicării științifice
- Publicațiile electronice se folosesc de rând cu cele tradiționale, dar tot mai intensiv contribuie la diseminarea cunoștințelor în societate datorită accesibilității sale

Acces deschis

Declarații

“Prin „accesul deschis” la literatură, înțelegem că este liber disponibilă publicului pe internet permițând oricărui utilizator să citească, descarce, copieze, distribuie, tipărească, să caute sau să se lege la textele integrale ale acestor articole, să le parcurgă pentru a le indexa, să le paseze ca date unui software sau să le folosească în alt scop permis, fără bariere financiare, legale sau tehnice altele decât cele inseparabile de accesul pe internet în sine. (Declarația de la Budapesta, 2002)

Acces deschis

Declarații

- multe inițiative diferite au arătat că accesul deschis este fezabil economic, că oferă cititorilor o putere extraordinară de a găsi și de a utiliza literatura relevantă și astfel oferind autorilor și operelor acestora o nouă vizibilitate vastă și măsurabilă, audiență și impact.

(Declarația de la Budapesta, 2002)

- Inițiativa de la Budapesta pentru Acces Deschis semnată în 2002 de peste 4000 de persoane și organizații din întreaga lume,
- Declarația de la Glasgow privind Bibliotecile, Serviciile de Informare și Libertatea Intelectuală
- Declarația de la Berlin 2003 privind Accesul deschis la Cunoștințe,
- Declarația IFLA Accesul deschis la literatura științifică, Haga 2003
- Declarația privind publicarea cu acces deschis de la Bethesda, SUA 2003
- Declarația Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova privind Accesul Deschis la informație, 2009
- Moțiunea Asociației Bibliotecarilor din România Accesul Deschis la informația științifică academică și alte documente internaționale susțin crearea **Arhivelor de publicații electronice.**

Acces Deschis - cine este interesat?

- Instituțiile finanțatoare - ca răspuns comunității cu un feed-back pozitiv la investițiile pentru cercetare
- autorii – difuzarea largă și impactul lucrărilor
- utilizatorii – acces la surse primare
- bibliotecile – satisfacerea calitativă a cerințelor informaționale
- instituțiile științifice (universitățile) – sporirea reputației și prestigiului în lumea științifică.

Poziția statelor

- ❑ **Marea Britanie** – Comitetul pentru Știință și Tehnică a Parlamentului recomandă tuturor instituțiilor de învățământ superior din țară organizarea **Repozitoriilor Instituționale**, iar cercetătorilor depunerea copiilor articolelor sale în Repoziții în decurs de o lună după publicare, **2004**.
- ❑ **SUA** – Fundația Științifică Națională a SUA,
- ❑ **Canada** – autoarhivarea obligatorie este recomandată de Consiliul Științific al Canadei și Asociația Bibliotecilor Științifice, **2004**.
- ❑ **Accesul Deschis** – o prioritate a dezvoltării societății informaționale a Ucrainei „asigurarea accesului deschis prin Internet la ... Resurse, create pe contul surselor din bugetul de stat al Ucrainei”.

Acces Deschis

- Majoritatea cercetărilor sunt finanțate de stat. Statul este în drept să solicite de la savanți expunerea publică a rezultatelor cercetărilor.
- Universitățile sunt în drept să solicite personalului angajat autoarhivarea și expunerea în RI a rezultatelor cercetărilor, dacă acestea sunt planificate, efectuate în laboratoarele instituției (chiar dacă grantul sau proiectul nu sunt finanțate de stat).

Arhive (Repozitorii) Acces Deschis

Pot fi

- **instituționale** (aparțin universităților, institutelor, laboratoarelor de cercetare. – **RI**

sau

- **Disciplinare** (fizică, economie, informatică, științe sociale, etc.)

Scopuri

- Asigurarea accesului deschis la materialele științifice;
- Asigurarea arhivării și păstrării publicațiilor electronice;
- Garanția constanței publicațiilor electronice;
- Posibilitatea schimbului de metadate privind obiectele Repozitoriului și organizarea căutării în alte repozitorii.

Repozitoriile Instituționale

- Asigură o componentă esențială în sistemul de comunicare științifică;
- Deschid accesul la cercetări;
- Confirmă controlul comunității științifice asupra cercetărilor;
- Sporesc concurența și diminuează monopolul revistelor;
- Sporesc importanța instituțiilor și bibliotecilor care dețin RI;
- Servesc drept indicatori ai calității activității de cercetare în universitate;
- Confirmă importanța științifică, socială și economică a cercetărilor științifice și, astfel, statutul și importanța publică a universității.

Avantajele publicării într-o arhivă deschisă pentru cercetători

- Oferă accesul la un mijloc de comunicare științifică direct și rapid;
- Sporește vizibilitatea, accesul la rezultate și eficiența activității de cercetare;
- Creșterea impactului și citării cercetărilor;
- Conservarea pe termen lung a fișierelor inițiale (fără a avea responsabilitatea acestei administrări);
- Păstrarea dreptului de autor;
- Acumularea și valorificarea cunoștințelor la nivel de instituție;
- Facilitarea schimburilor cu partenerii.

Influența Repozițiilor

- 72% articole *Astrophysical Journal* se află în acces deschis (majoritatea prin ArXiv)
- Aceste 72% lucrări sunt citate de două ori mai mult, decât 28% articole din accesul închis.

Date Greg Schwarz

- Articolele PNAS din acces deschis sunt activate cu 50% mai mult, decât cele abonate

<http://www.library.yale.edu/~license/ListArchives/0505/msg01580.html>

...și citate de două ori mai mult

<http://biology.plosjournals.org/perlserv/?request=get-document&doi=10.1371/journal.pbio.0040157>

- Din punct de vedere tehnic, o arhivă deschisă este un depozit de informații (rezervor) care conține documente digitale accesibile printr-o interfață de tip motor de căutare.
- Depunerile în arhivă sunt efectuate de autori prin intermediul unei interfețe web. Autorul specifică metadatele publicației (autor, titlu, referințe bibliografice ș.a.) și atașează textul integral al documentului.
- Specialiștii în documentare verifică corectitudinea descrierilor metadatelor și pot îmbogăți această descriere.
- Anunțarea metadatelor în cursul depunerii documentului permite alimentarea instrumentelor de semnalare, facilitarea căutării ulterioare și extragerea informațiilor bibliometrice și statistice.

Ce putem autoarhiva?

- Preprinturi (nerecenzate și recenzate)
- Postprinturi (recenzate, publicate): articole, dări de seamă, materiale didactice și metodice, materiale ale conferințelor etc.
- Prezentări
- Disertații
- Programe de calculator
- Multimedia
- Ediții bibliografice
- Imagini
- Audio – video fail-uri
- learning objects
- web pages.

Repozitorii tematice

- Arhiva FIZICA   ArXiv (<http://arxiv.org>)
- Cogprints - <http://cogprints.ecs.soton.ac.uk>)
- CiteSeer (științe comp. - <http://citeseer.ist.psu.edu>)
- Arhiva Economie - RePEC: Research Papers in Economics (<http://repec.org>)
- E-LIS -open archive for Library and Information Science -<http://eprints.rclis.org/>-7941

Repozitorii Instituționale

- **MIT's Dspace - 20826 items** -Over 14,000 MIT Theses added!
- **California Digital Library**
- **Boston College**
- **Southampton University**
- **Université Paris X Nanterre**
- **London School of Economics and Political Science**
- **Urals State University**
- **Univerza v Ljubljani**
- **Central European University (CEU)**

Repozitorii în Acces Deshis

□ **Directory of Open Access Repositories, DOAR**

(Universitatea Nottingham, Marea Britanie)

http://www.open_doar.org

□ **Registry of Open Access Repositories, ROAR**

(Universitatea Southampton, Marea Britanie) –

<http://roar.eprints.org/>

Biblioteca U.T.M.

acordă asistență și
consultanță în demersuri
informaționale

www.library.utm.md